

Ministerie van OCW
Mevrouw mr.drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Zoetermeer, 21 maart 2019

Betreft: Position paper uitvoerbaarheid van keuzedelen

Kenmerk: hv19-0116mr/BES_Alg

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Met de herziening van de kwalificatiestructuur mbo in 2016 is de basis gelegd voor een duurzaam en tegelijkertijd flexibel stelsel voor middelbaar beroepsonderwijs, waarvan de kwaliteit ook internationaal geroemd wordt. Onderwijs en bedrijfsleven maken binnen SBB samen afspraken over wat mbo-studenten moeten kennen en kunnen. Diploma's en certificaten hebben landelijke civiele waarde en het stelsel biedt flexibiliteit om snel in te spelen op innovaties en (regionale) arbeidsmarktfragen. De introductie van keuzedelen is daar de belangrijkste exponent van. Keuzedelen dragen bij aan flexibel mbo voor verschillende doelgroepen, zowel jongeren als volwassenen, en aan leven lang ontwikkelen.

Het mbo kan snel inspelen op innovaties, waardoor een dynamiek ontstaat waarin mbo-studenten opgeleid kunnen worden voor een (steeds sneller) veranderende arbeidsmarkt. Scholen kunnen inspelen op wensen en vereisten van de (regionale) arbeidsmarkt. Keuzedelen dragen bij aan succesvolle doorstroom in de beroepskolom. Studenten kunnen zich zodanig profileren dat ze na diplomering een betere start maken op de arbeidsmarkt of in een vervolgstudie. De extra activiteiten van scholen worden door keuzedelen zichtbaar en krijgen hun weerslag op het diploma. En tot slot: keuzedelen dragen ook bij aan het realiseren van maatwerk in het mbo voor starters, herstarters en doorstarters.

Maatregelen om keuzedelen tot hun recht te laten komen

Onderwijs en bedrijfsleven in de mbo-sector stemmen volmondig in met de doelstellingen van keuzedelen. Dat neemt niet weg dat de uitvoering van keuzedelen forse uitdagingen oplevert. Ter voorbereiding op 2020, als het slagen voor een keuzedeel voorwaardelijk wordt voor het behalen van een mbo-diploma, hebben de MBO Raad en SBB u een stappenplan gepresenteerd waarin we toewerken naar een succesvolle uitwerking van keuzedelen. Bijgaand sturen wij ons position paper met voorstellen om de uitvoerbaarheid van keuzedelen te optimaliseren zonder afbreuk te doen aan de oorspronkelijke doelstellingen.

1) Keuzedelen tellen mee in de slaag-zakregeling; we maken concrete afspraken over eenvoudige vormen van examinering en verantwoording.

Dat keuzedelen meetellen voor het diploma staat niet ter discussie, maar de slaag-zakregeling moet een passende invulling krijgen. Binnen de Examenagenda mbo 2015-2020, zoals getekend door MBO Raad, NRTO en OCW, maken we afspraken over passende, ontwikkelingsgerichte vormen van examinering van keuzedelen en de validering van exameninstrumenten.

De examinering van keuzedelen is in de huidige systematiek onuitvoerbaar. Examinering vraagt een onevenredig grote inspanning in verhouding tot de examinering van de kwalificatie, wanneer voor beide hetzelfde regime wordt toegepast. We zullen in overleg treden met uw departement en de Onderwijsinspectie om te laten zien hoe de mbo-opleiding, waarvan keuzedelen deel uitmaken, 'Inspectie-proof' kan zijn. We gaan scholen en bedrijven helderheid bieden over de ruimte in de kaders.

Scholen hebben daarnaast baat bij duidelijkheid over de wijze van toezicht op examinering van keuzedelen en de compensatieregeling bij de implementatie van de slaag- zakregeling. In het licht van de Examenagenda maken wij hierover afspraken met uw departement en met de inspectie.

2) Beperk de administratieve last bij het registreren van keuzedelen.

Keuzedelen vormen een verrijking op de kwalificatie. In de organisatie van het onderwijs moet de inzet voor keuzedelen proportioneel blijven. We krijgen vaak het signaal dat dit niet het geval is. Processen zullen we vereenvoudigen en slimmer inrichten om de administratieve druk stevig te verminderen.

U heeft hierover ook de voormalig regisseur Herziening om advies gevraagd. Concreet doen wij de volgende suggesties. Keuzedelen zijn integraal onderdeel van de opleiding. De verantwoording in het jaarverslag kan daarmee vervallen. Ook gaan wij verkennen of keuzedelen impliciet opgenomen kunnen worden in de bpv-overeenkomst. Daarnaast denken wij aan de mogelijkheid van vrijstellingen bij doorstroom van vmbo naar mbo en binnen het mbo.

3) Vereenvoudig de opname van keuzedelen in het register.

Met de introductie van keuzedelen hebben scholen en bedrijven de mogelijkheid om samen tot een evenwichtig aanbod van keuzedelen te komen. De vraag van het bedrijfsleven, de mbo-student en de school is leidend. De verplichte koppeling van keuzedelen aan kwalificaties vormt hierin een belemmering. We hebben u eerder geadviseerd om deze los te laten. Vooruitlopend hierop zullen wij binnen SBB generiek koppelen, tenzij er sprake is van een ondoelmatige overlap van een keuzedeel met de opleiding. Dit maakt het systeem toegankelijk voor alle roc's, aoc's, vakinstellingen en niet-bekostigde instellingen.

Wel vinden we het belangrijk om een transparant register te behouden. Alle keuzedelen zullen daarin vermeld worden. Wij stimuleren dat gebruik wordt gemaakt van bestaande keuzedelen en van kader-keuzedelen, die in verschillende contexten en in bol én bbl ingezet kunnen worden. Voor de Entreeopleiding volstaat een beperkt aantal, vooral remediërende, keuzedelen.

4) Keuzedelen worden vastgesteld door onderwijs en bedrijfsleven (in de regio); keuzedelen met een mbo-certificaat blijven via de huidige route lopen.

Om de meerwaarde van keuzedelen te borgen hebben we bij de herziening van de kwalificatiestructuur criteria opgesteld voor nieuw te ontwikkelen keuzedelen. De ervaring leert dat in de huidige fase veel minder richtlijnen volstaan om de doelen en de kwaliteit van keuzedelen te behalen.

We geven ruimte aan scholen en georganiseerd bedrijfsleven om samen, zonder tussenkomst van SBB, keuzedelen te ontwikkelen en voor opname in het register te melden. Zo leggen we de regie bij de scholen en bedrijven, wel met een minimale set aan vormvereisten. SBB zal hiervoor een online tool ontwikkelen. De werkorganisatie ondersteunt instellingen die daar prijs op stellen.

De kwaliteit en meerwaarde van keuzedelen wordt gewaarborgd doordat keuzedelen vermeld staan op het diploma en door het toezicht van de Inspectie. Keuzedelen waarvoor een mbo-certificaat wenselijk is volgen altijd de route langs de sectorkamer. Hiermee ontstaat een verschillend regime voor de ontwikkeling van en opname in het register voor keuzedelen mét en zónder mbo-certificaat.

Uitwerking van onze maatregelen

We hebben onze eigen processen en spelregels onder de loep genomen. Met onze maatregelen verschaffen keuzedelen ruimte aan het onderwijs en het regionale bedrijfsleven om samen te bekijken wat (regionaal of bovenregionaal) dienstig is op het terrein van verdieping of verbreding van het curriculum of voor doorstroom. Er blijft een overzichtelijk register waar scholen en bedrijven zelf, met minimale vormvereisten, keuzedelen aan gaan melden. Die keuzedelen waar een mbo-certificaat aan wordt verbonden, bijvoorbeeld voor een leven lang ontwikkelen, blijven de route volgen langs de sectorkamer en de Toetsingskamer. We zien uw reactie op ons position paper graag tegemoet en hebben het voornemen om deze voorstellen met ingang van komend schooljaar 2019-2020 te gaan hanteren.

Met vriendelijke groet,

Ineke Dezentjé Hamming
voorzitter

Ton Heerts
vicevoorzitter

Bijlage: Position paper

Bijlage: Position Paper

Keuzedelen zijn een goede innovatie, maar uitvoering is te ingewikkeld geworden

Vanaf het moment dat keuzedelen verplicht onderdeel van de diploma-eis zijn geworden (WEB 2016), blijven keuzedelen onderwerp van discussie. Het oorspronkelijke idee en de geformuleerde uitgangspunten worden nog altijd als 'goed' gezien, maar de spelregels die daar later voor zijn bedacht (door politiek, OCW, sociale partners en onderwijs zelf) hebben tot een te complexe situatie geleid. Overal herkennen we dit signaal in alle lagen binnen de scholen en het bedrijfsleven.

Keuzedelen moeten zo ingevoerd worden dat de voordelen behouden blijven, maar de nadelige belemmeringen worden weggenomen. Opdat keuzedelen beter werken voor docenten en voor bedrijven. En zodat de huidige ongewenste complexiteit wordt weggenomen met omgekeerd evenredige positieve uitwerking op het beroepsonderwijs en daarmee betere kansen voor studenten als resultaat. Zoals ook de bedoeling is.

De kern is als volgt:

"We staan vierkant achter keuzedelen en natuurlijk gaan we keuzedelen regelen in de slaag/zak regeling. Ook komen behaalde keuzedelen op het diploma (en cijferlijst) van studenten. Keuzedelen zijn een innovatie voor kwalificaties van het mbo, waar we volledig achter staan. Echter, wel op een andere wijze dan nu in de werkelijkheid van alledag de praktijk dreigt te worden. Want de werking is nu te complex, de kosten en baten zijn niet in verhouding en de kans op negatieve consequenties voor studenten en het mbo is te groot.

Daarom zetten we in op het afstoffen van de oorspronkelijke bedoeling van keuzedelen én dienen de spelregels rond keuzedelen beter behapbaar te worden.

Dit betekent concreet:

- *Met keuzedelen gaan we door op basis van de oorspronkelijke uitgangspunten.*
- *Keuzedelen komen in de slaag-zakregeling en worden geëxamineerd op de scholen.*
- *Keuzedelen kunnen door de scholen met het bedrijfsleven in de regio (of bovenregionaal als dat van toepassing is) worden vastgesteld en afgesproken.*
- *Keuzedelen lopen niet meer via de huidige SBB-route voor zover ze geen certificaat mee krijgen (wel worden alle keuzedelen bij SBB geregistreerd).'*

Pijlers van keuzedelen zijn goed

Keuzedelen zijn bij de introductie beoogd als flexibele elementen in de kwalificatiestructuur met als bedoeling:

- ✓ Dynamischer kwalificatiestructuur (snel inspelen op actuele/regionale vraag)
- ✓ Verrijking van de opleiding door verbreding en verdieping (zoals verdere specialisatie, extra vaardigheden, doorstroom hbo)
- ✓ Profileren mogelijk maken van school, bedrijf en student (of werknemer)

Keuzedelen blijken nu ook een eerste vingeroefening voor meer flexibilisering te zijn en daarmee een bijdrage aan de recente ambities van LLO te kunnen gaan leveren. Een beter gebruik van keuzedelen, met het juiste speelveld en met voldoende ruimte, biedt voor mbo-scholen en de bedrijven de kans tot het beter vormgeven van maatwerk.

Eensgezinde oproep: keer het tij

Het bestuur SBB heeft op verschillende momenten het gesprek gevoerd over de vraag hoe de pijlers onder keuzedelen weer tot hun recht kunnen komen. Ook afzonderlijk hebben de geledingen van onderwijs en van bedrijfsleven gesproken over maatregelen om de uitvoerbaarheid van keuzedelen te verbeteren. In een werkoverleg met OCW zijn de gewenste wijzigingen afgetast. Sociale partners en onderwijs hebben vergelijkbare wensen met een gedeeld beeld over de oplossingsrichtingen. Ze herkennen de analyse m.b.t. stand van zaken en onderschrijven de geformuleerde inzet die nodig is rondom het Kwalificatie- en Examenbesluit en de slaag-zakregeling. De wensen en aanbevelingen vanuit de overleggen hebben geleid tot besluitvorming van het algemeen bestuur van SBB. In een bestuurlijk overleg met de minister is deze position paper aangekondigd.

Herijk de regels rond keuzedelen: maak ze werkbaar, uitvoerbaar en volgens de bedoeling

1. Examinering en slaag-zakregeling

De examinering van keuzedelen mag niet tot dezelfde verantwoordingslast leiden als examens gericht op kwalificaties.

- Er moet een goed alternatief komen voor de invulling van de slaag-zakregeling, ook als dat een andere invulling van het Examen- en kwalificatiebesluit betekent dan de overheid tot dusver voornemens is te realiseren.
- Keuzedelen waaraan een mbo-certificaat is verbonden worden geëxamineerd zoals ook kwalificaties worden geëxamineerd.
- Keuzedelen zonder mbo-certificaat kunnen worden afgesloten met ontwikkelingsgerichte vormen van examinering en gaan niet onder eisen van externe validering vallen zoals die gelden voor de reguliere kwalificaties. Dit wordt expliciet vastgelegd in wetgeving of beleidsregel.
- Inspectie neemt keuzedelen zonder mbo-certificaat niet op in Onderzoekskader inspectie voor wat betreft examinering.

2. Keuzedelen: de totstandkoming en de procedures

- Keuzedelen blijven onderdeel van het diploma, maar gaan een andere route lopen binnen SBB.
- Keuzedelen worden door scholen met het bedrijfsleven in de regio (of bovenregionaal als dat van toepassing is) bepaald en ingediend volgens vast format. Voor registratie (opname in het register) worden ze altijd gemeld (meldplicht) aan SBB en op verzoek kan bij ontwikkeling een beroep worden gedaan op de werkorganisatie SBB.
- Alleen die keuzedelen waar een certificaat aan verbonden dient te worden met landelijk eigenstandig civiel effect worden getoetst op inhoud en gevalideerd binnen SBB door vertegenwoordigers vanuit betreffende sectorkamer in expertgroepen. Deze keuzedelen worden vervolgens geregistreerd middels opname in Crebolijst.
- Aangeboden keuzedelen worden door scholen in Onderwijs/ Examenreglement (OER) opgenomen en vermeld op diploma (cijferlijst).
- Dit betekent voor keuzedelen (waar geen certificaat aan verbonden is) een afgebakende beschrijving waaraan een identificatiecode kan worden gegeven t.b.v. uitwisseling met DUO (diploma-register). Dit moet, in termen van administratieve lasten, zo licht mogelijk gerealiseerd worden.
- Beschrijving bepaalt civiele waarde en geeft richting aan examinering, zoals in alinea Examinering en slaag-zakregeling nader is uitgewerkt.
- Het format keuzedelen mag ruimer worden geïnterpreteerd, zodat beter op bbl-leerweg passende keuzedelen mogelijk worden. Een overlap met de voorliggende kwalificatie mag wel, zodat bbl-ers

zich kunnen verdiepen in hun vak, passend en gerelateerd aan de kenmerken van hun werkplek en keuzedelen daardoor meer nut hebben in de praktijk van leerbedrijven.

- Dit geldt ook de format-eisen van keuzedelen voor Entree-opleidingen. Die dienen aangepast, zodat keuzedelen wel passen op de Entree (i.c. kleinere eenheden en overlap met kwalificatie mogen dan wel).

3. Regeldruk en administratieve verplichtingen verlichten, desnoods de wetgeving aanpassen

- Wetswijziging WEB Art. 7.2.4¹ is geen doel op zich, maar we zoeken de ruimte om keuzedelen optimaal ingevoerd te krijgen. We roepen partners binnen SBB en OCW op samen de regeldruk danig te verminderen en de beoogde ruimte te realiseren, zo mogelijk binnen de bestaande wetgeving. Dit geldt bijvoorbeeld voor de 'Regeling vaststelling modellen kwalificatiedossier en keuzedeel' en 'Toetsingskader kwalificatiestructuur mbo 2016'.

¹ WEB Artikel 7.2.4. Landelijke kwalificatiestructuur beroepsonderwijs

1. Met het oog op het functioneren van een landelijke kwalificatiestructuur, gericht op de aansluiting tussen het aanbod van het beroepsonderwijs en de maatschappelijke behoeften daaraan, mede in het licht van de arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden, draagt onze Minister zorg voor het vaststellen en onderhouden van een samenhangend en gedifferentieerd geheel van opleidingsdomeinen, kwalificatiedossiers, de bijbehorende kwalificaties alsmede de keuzedelen die voor de desbetreffende bedrijfstakken of beroepencategorieën van belang zijn.

2. Daartoe worden op voorstel van de Samenwerkingsorganisatie beroepsonderwijs bedrijfsleven, behoudens het achtste lid (red. waaraan certificaten zijn verbonden), bij Ministeriële regeling vastgesteld..... d) de keuzedelen, waarbij van elk keuzedeel wordt aangegeven bij welke kwalificatie of kwalificaties het behoort.